

Kis-Benedek József

A válságkezelés új kihívásai¹

Tisztelt Konferencia!

Megtiszteltetésnek tartom a Társaság konferenciáján való részvételi és hozzászólási lehetőséget. A téma aktualitásához nem fér kétség, hiszen a mai válságkezelés körülményei, feltételei jelentős mértékben megváltoztak, számos korábban alkalmazott gyakorlat ma már nem, vagy csak korlátozottan alkalmazható, ugyanakkor új kihívások jelentek meg. Úgy vélem nem vitatható, hogy bármilyen válságkezelésről is legyen szó, elsődleges követelmény, hogy ismerjük a kialakulás okát, ha lehetséges, akkor a válságot már a kirobbanás előtt igyekezzünk megakadályozni. Ezzel egyértelműen azt akarom hangsúlyozni, hogy a hírszerzés bevonása bármilyen válságkezelő tevékenységbe megkerülhetetlen.

Előadásom két részből áll, az elsőben a mai válságkezelés sajátosságaival, míg a másodikban egy új kihívással, az Iszlám Állammal kívánok foglalkozni.

1. Napjaink válságkezelésének sajátosságai

A hidegháborút követően az a gyakorlat alakult ki, hogy a válságok nem országok között, hanem országokon belül fejlődtek ki, a legjobban érintett kör pedig a polgári lakosság volt. Ez a megállapítás ma is igaz. Jogi szempontból a legnagyobb dilemmát az okozza, hogy vajon a humanitárius problémák miatt mikor szabad a nemzetközi közösségnek beavatkozni és a beavatkozás mit foglalhat magában. Meg kell mondani nagyon őszintén, hogy a helytelen

¹ A tanulmány a Honvédelmi Minisztérium és a Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság 2015. május 27-én „A válságkezelés jogi aspektusai” címmel megszervezett tudományos konferenciáján megtartott előadásának a szerkesztett változata.

beavatkozással, a helyzet rossz elemzésével a Nyugat részéről számos esetben új válságokat hoztunk létre. Ennek szomorú példája az előadásom második felében említendő Iszlám Állam problematikája.

Válságok számos ok miatt alakulhatnak ki. A leggyakoribban tekinthetők: katasztrófák, belső konfliktusok, invázió, polgárháború, katonai agresszió, népirtás, stb. A megoldás szinte minden esetben a válságkezelés. A válságkezelés olyan komplex fogalom, mely magában foglalja a politikai, a katonai, a jogi, a gazdasági és a humanitárius tevékenységeket, amelyek célja valamely fegyveres konfliktus vagy válság kiszélesedésének (eszkalációjának), újjáéledésének megakadályozása, a békés állapothoz való visszatérés (deeszkaláció) elősegítése.

Visszatérve arra a gondolatra, hogy a mai válságok zömében országon belül keletkeznek, ez a kérdés sem fogható fel ma már mereven, gondoljunk például az orosz-ukrán konfliktusra. Nagy kérdésként merül fel, hogy egy nagyhatalom - ráadásul ENSZ BT tag - konfliktusába ki és milyen céllal avatkozzon be. Nem vitatható az ENSZ irányadó szerepe, de ma már ez sem fogható fel dogmaként, jóllehet számos ország nem vesz részt a válságkezelésben, ha nincs ENSZ BT felhatalmazás. Ma már nem feltétlenül nemzetközi szervezetek foglalkoznak a válságok kezelésével, hanem ad hoc koalíciók alakulnak olyan ország vezetésével, amely ennek megszervezésére rendelkezik képességgel. Erre aktuális példa a Szaúd-Arábia által vezetett, mintegy tíz országot magában foglaló koalíció a jemeni polgárháborúban.

Az új kihívások ma már nem köthetők feltétlenül államokhoz. Új és jelentős nem állami szereplők jelentek meg, például:

- nemzetközi világcégek (multinacionális vállalatok);
- nem kormányzati szervek (NGO-k);
- elszakadó kisebbségek, autonóm törekvések;
- nemzetközi sajtóbirodalmak;
- nemzetközi szervezett bűnözés;
- globális terrorizmus, globális dzsihadizmus.

Kérdés, hogy ezeket a nemzetközi jog hogyan tudja kezelni.

Napjaink válságkezelő tevékenységével kapcsolatban több olyan veszélyeztető körülményt kell figyelembe venni, ami befolyásolja a tevékenységet. Ilyenek például:

- nacionalizmus, szeparatizmus;
- etnikai és vallási csoportok elszenvedett sérelmei;
- speciális szolgálatok ellen tevékenysége;
- terrorizmus;
- erős szervezett bűnözés (pl. a szegénység miatt);
- ellenőrizetlen állami alkalmazottakkal való kapcsolatba kerülés;
- helyi munkavállalók.

Úgy vélem ma is érvényes Alexander Georg amerikai tudós hét alapelve a válságkezeléssel kapcsolatban, ami iránymutatóként kell, hogy szolgáljon a tevékenységben résztvevők számára. Ezek az alábbiak:

- a politikai vezetők ellenőrzés alatt tartják a katonai egységek mozgását;
- a katonai akciókat lelassítják;
- a katonai akciókat a diplomácia lépéseivel összehangolják;
- a támadás látszatát is el kell kerülni;
- jelezni a készséget a tárgyalásos úton történő rendezéshez;
- olyan lépéseket tenni, amelyek kiutat mutatnak;
- a katonai erő mozgatása összhangban legyen a diplomáciai célkitűzésekkel.

A konfliktuskezelés jellemzői sokat változtak, a mai sajátosságokat az alábbi tényezők befolyásolják:

- Nőtt a konfliktuskezelés területén szerepet vállaló nemzetközi szervezetek száma (különösen az európai térségben, példaként Koszovót emelem ki, ahol a „sok bába között elvész a gyerek”). Ezen szervezetek tevékenységei

- gyakran egymást átfedik (fontos lenne a rugalmas együttműködés).
- Összetettebbé válnak a konfliktuskezelés személyi és technikai feltételei (a hagyományos katonai jelenlét mellett rendőrök, menekültügyi, választásszervezők, jogi tanácsadók, államigazgatási szakemberek jelentek meg). Az arány egyre határozottabban a polgári-kiegészítő tevékenységek és az ezt végző szakemberek felé tolódik. Az erős katonai képességek szerepe (újból) felértékelődött és folyamatosan erősödik. A békekikényszerítés például nem része a hagyományos konfliktuskezelés-/békefenntartás-felfogásnak, de nem egyszerű a két fogalom közti egyértelmű különbségtétel. Egyre nagyobb a jelentősége a gyorsan bevethető katonai képességeknek és bevetésük tervezésének. Ezt alá tudom támasztani az Iszlám Állam (IÁ) megjelenésével, ami felfogható terrormódszereket is alkalmazó gerillaszervezetként is.
 - A konfliktuskezelés végrehajtási tapasztalatai számos problémára világítanak rá, elsősorban a katonai irányítás/irányíthatóság és a logisztika területén. A legnagyobb múltra visszatekintő, hagyományos (ENSZ) békefenntartási műveletek szervezési háttere meglehetősen zavaros, háborús viszonyok között azonnal összeomlana a rendszer. Napjaink példája erre a Golán-fennsíkon szolgáló UNDOF, amely „hozzászokott” a békés körülményekhez, majd a szír polgárháború lényegesen megváltoztatta a működési körülményeket, elsősorban biztonsági oldalról vizsgálva.

A mai válságkezelés során olyan új feladatok jelennek meg, amelyek megérdemelnék az egyenkénti elemzést is, de idő hiányában csak felsorolás szerűen jelzem ezeket: leszerelés, aknamentesítés, a helyi katonai, rendőri szervezetek képzése, a politikai, a gazdasági infrastruktúra teljes vagy részleges kialakítása, emberi jogi előírások betartásának ellenőrzése, menekültek visszatelepítésének segítése,

háborús bűnösök felkutatása és felelősségre vonása, stb. Ezek a feladatok kétségtelenül szakemberek alkalmazását követelik meg.

Ugyancsak a tapasztalatok, tanulságok elemzése alapján több olyan ismeret halmozódott fel nemzetközi szinten, amelyeket a válságkezelő műveletek szervezése során célszerű figyelembe venni.

A hadtudomány művelői között egyre általánosabb az a nézet, hogy a fegyveres küzdelem már magában foglalja a válságkezelést, a konfliktus-megelőzést és a válságreagáló műveletek végrehajtását, különösen igaz ez a katonai jellegű válságok kezelése során (amikor a fegyveres erő alkalmazására van szükség, a fegyver használatával, vagy anélkül). Ez abból a szempontból is fontos, hogy a mai missziók feladatai sokrétűek, az egyes feladatok pedig gyakran összeolvadnak.

Vizsgáljunk meg néhányat ezek közül:

1. A megelőzés nélkülözhetetlen, a politikusok, kutatók és aktivisták munkája igen fontos (ENSZ, Világbank, donor országok, regionális biztonsági szervezetek, NGO-k).
2. A háborút inkább meg kell állítani és nem elindítani (megelőző csapások szerepe).
3. A konfliktusok ciklikusak (valamennyi elem magában hordozza a következő sajátosságait is pl. megelőzés, kezelés, békeépítés).
4. Minden konfliktus más, nincs egységes válságkezelés. A megelőzéshez és a válság kezeléséhez az okok ismerete elengedhetetlen. Minden konfliktusnak saját dinamikája van.
5. A válság megelőzés komplex tevékenység, az egydimenziós szemlélet nem hoz eredményt. Alapvető a helyzet sajátosságainak megismerése. Minden válság kezelése más és más módszert igényel.
6. A sikeres válságkezelés hatékony intézményeket követel (ENSZ BT, EU, NATO, Afrikai Unió stb.). Regionális szemlélet fontos.
7. A konfliktus megelőzés forrásokat igényel.

8. A nemzetközi együttműködés (legyen az globális, regionális, vagy helyi) nem helyettesíthető semmilyen intézménnyel (különös tekintettel az előrejelzésre, hírszerzésre, hatékony megelőző stratégiákra, válságkezelő stratégiákra és az utókezelésre). Egyetlen ország sem rendelkezik valamennyi képességgel.
9. A válságmegelőzés megköveteli a politikai szándék mozgósítását. Legfontosabbak:
 - pénzügyi szándék (anyagi forrás nélkül nincs válságkezelés);
 - Nemzeti érdekek és érvek (lakossági támogatás);
 - belpolitikai érvek;
 - erkölcsi érvek.
10. Hatékony vezetés nélkül nincs sikeres válságkezelés.

A válságreakálás eredményei a nemzetközi szervezetek dokumentumai alapján hat pontban foglalhatók össze:

- *Először*, a tárgyalásos módszerek alkalmazását, a válságkezelést, a konfliktus megelőzést, a tűzszüneti megállapodások betartásának ellenőrzését, a katasztrófák következményeinek felszámolásában való részvételt, a humanitárius segítségnyújtást nevezhetjük összefoglalóan válságreakáló műveleteknek. A válságreakáló műveletek végrehajtásának teljes időtartama alatt célszerű fenntartani a tárgyalás, a diplomáciai megoldás lehetőségét. Ez biztosíthatja a békés megoldásra törekvés szándékát, illetve a szemben álló fél részére is marad lehetőség arra az esetre, ha a szándéka megváltozott, kész a probléma rendezésére.
- *Másodszor*, a válságreakáló műveletek a válságok teljes körű megelőzését, kezelését, az azokra adandó válaszok politikai, diplomáciai, gazdasági és katonai lehetőségét, a válaszlépéseket, intézkedéseket tartalmazzák. A terrorizmus elleni harc során ezek a tevékenységek tovább bővülnek pénzügyi, titkosszolgálati, technikai stb. rendszabályokkal.

- *Harmadszor*, a terrorcselekményeket végrehajtó nem állami-, vagy államilag támogatott erők elleni harcban a fegyveres erő részvétele történhet fegyveres- és nem fegyveres műveletek keretei között. Napjaink terrorizmusát célszerű megkülönböztetni a korábbi terrorizmustól. A gerillahadviselés, a polgárháború, a szabadságharc és a válságreagáló erőkkel szembeni fegyveres ellenállás nem sorolható a terrorizmushoz. Az új típusú terrorizmusra a pusztító erőszak, a szervezethez, a szimbolikus célok támadása, a fanatikus manipulált végrehajtók jellemzőek. Megjegyzendő, hogy az Iszlám Állam létrejöttével ez is módosul, amit később részletezek. A terrorizmus elleni harcban a fegyveres erő fontos tényező lehet a cselekmény megelőzése, a felderítés hatékony végrehajtása, a megelőző csapás, az elszigetelés és a következmények felszámolása szempontjából.
- *Negyedszer*, a válságreagáló műveletek legjobban többfunkciós műveletként jellemezhetők, amelyek felölelik mindazokat a politikai, katonai és polgári tevékenységeket, összhangban a nemzetközi joggal, amelyek a kinyilvánított szövetséges célkitűzések értelmében hozzájárulnak a konfliktus megelőzéshez és a válságkezeléshez.
- *Ötödször*, a válságreagáló műveletek lefedik mindazokat a NATO katonai hadműveleteket és kapcsolódó tevékenységeket, amelyek nem tartoznak az 5. cikkely szerinti kollektív védelembe.
- *Hatodszor*, általánosságban fogalmazva, a nem az 5. cikkely szerinti válságreagáló műveletek felölelik a Szövetség által, és részvételével végrehajtott hadműveletek teljes spektrumát, beleértve a béketámogatást, amely elhatározottságot követel, a béke kikényszerítéstől leginkább a katonai megelőzés és egyéb tevékenységekig terjed, amint azt az Észak-atlanti Tanács meghatározza.

Érdemes megszívlelni Warren Christopher² tanácsait a válságmegoldás feltételeinek meglétéről. Ezek az alábbiak:

- Legyenek világos célok megfogalmazva
- Nagy legyen a siker valószínűsége
- Rendelkezzünk állampolgári támogatottsággal
- A katonai erők bevetése után legyen meg a gyors béketeremtés feltétele.

Úgy vélem, ezek a gondolatok nemcsak hogy ma is érvényesek, hanem nagyon aktuálisak.

2. Az Iszlám Állam és a válságkezelés új kihívásai

A 2014 júniusa óta ismert Iszlám Állam (IÁ) szinte váratlanul épített ki egy új típusú szervezetet a Közel-Keleten, a csoport több alkalommal változtatta meg a nevét. Eredetileg a jordán származású Abú Muszab al Zarkávi szervezetéhez, az at-Tauhíd v-al – Dzsihad nevű szervezethez tartozott, majd Iraki Iszlám Állam (IIÁ), néven függetlenedett, ezt követően beolvadt az al Kaida iraki szárnyába. Amikor 2010-ben Abú Bakr al Bagdádi lett a vezére, a csoport visszatért az Iszlám Állam elnevezéshez. 2013-ban egyesült a Nuszra Front egy részével, ettől kezdve használták az Iraki és levantei Iszlám Állam (ISIL) megnevezést, majd végül maradt az Iszlám Állam kifejezés. Szíriában az al Davlat (Az Állam) megnevezés terjedt el. A nyugati média az ISIL, vagy ISIS kifejezést használja, ezzel jelezni kívánják, hogy fegyveres szervezetről és nem államról van szó. Ez persze erősen vitatható, mert a szervezet pont az állam létrehozását hangsúlyozza. Az „állam” területe nagyobb, mint Nagy-Britannia, 2014 óta Iszlám Kalifátus néven utalnak a területükre, ami nem új, hiszen a kérdéses területen már létezett kalifátus, az Oszmán Birodalmat Kemal Atatürk 1924-ben számolta fel.

² Warren Christopher jogász, diplomata, Clinton elnök első periódusában az Egyesült Államok külügyminisztereként szolgált.

Ahhoz, hogy tisztában legyünk ennek a veszélyes szervezetnek a működésével, célszerű visszamenni a gyökerekhez, az okokhoz és okozathoz, hiszen a terrorizmus egy új jelenségével állunk szemben, amelynek létrejöttében nem kis szerepe van a Nyugat, főként az Egyesült Államok elhibázott Közel-Kelet politikájának.

2.1. Előzmények

Az 1980-as évektől kezdve Afganisztánban a mudzsahid (vallásos harcos) a szovjet intervencióval kapcsolatosan figyelemre méltó ellenállást tanúsított és változatos módszereket alkalmazott az Iszlám ellenségei ellen. Az elmúlt négy évtizedben az al Kaida négy hullámban, illetőleg fázisban valósította meg céljait. Az első az arab-afgán mudzsahid, a második a száműzetésből szervezett ellenállás, mely elterjedt a világon, a harmadik az ún. „bennszülött” terrorizmus, amely napjainkra újraépült és új helyeken is megnyilvánul, végül negyedik a „dzsihad alapja”, az al Kaida (Bázis), a rendszerek rendszere, amely a távolból, Pakisztán északnyugati részéből irányít, ma már legfeljebb ideológiailag. Ezek részletezésétől eltekintek, de szeretném érzékeltetni, hogy az IÁ az al Kaida új megjelenése, de sokkal modernebb formában, még akkor is, ha egyes elgondolásai a szalafita³ nézeteket tükrözik. Az al Kaida decentralizációja együtt járt és jár belföldi dzsihadista szervezetek kialakulásával a Közel-Keleten és Afrika muzulmán országaiban, nevezetesen Irakban, Szíriában, a Magrebben, Szomáliában, Nigériában és Jemenben, egyben a „bennszülött” terrorizmus

³ A szalafizmus iszlám szekta, amely a vallás gyökereihez való szigorú, szó szerinti visszatérést hirdeti. A régióban megjelent európai befolyásra adott válaszként alakult a 19. században. A szalafizmust általában puritán irányzatnak tartják és gyakran összekapcsolják a dzsihaddal. Leginkább Szaúd-Arábiában, Katarban és az Egyesült Arab Emírségekben van jelen és a Közel-Kelet domináns vallási irányzata.

terjedésével európai, ausztrál és az Egyesült államokbeli diaszpórában.

2.2. A globális dzsihad és doktrínája

A dzsihad az Iszlámban (eltérően a magyar médiában elterjedt szent háborútól) vallási kötelezettség, amely kétféleképpen értelmezhető. Tágabb értelemben a nagy, vagy spirituális dzsihad a személyes vallási elkötelezettséget foglalja magában, míg a kis dzsihad a közösség és az egyén azon kötelezettségét tartalmazza, amely az Iszlám és a muzulmánok védelmére vonatkozik. A kis dzsihadnak is két változata ismert, az egyik a védelem, a másik a támadás. Előbbi az egyén kötelessége, utóbbira azonban kizárólag csak a közösség vezetője, a kalifa adhat utasítást. Az al Kaida és az iszlám radikális szervezetek tehát a dzsihadot átalakították és kormányzati, vagy közösségi kötelezettségről egyéni kötelességgé változtatták, ami azt is jelenti, hogy az Iszlám nevében háborút lehet kezdeni.

Az al Kaidának létezik egy stratégiája, amit részben átvett az IÁ is, de megvalósítását eltérő módon, állam (Kalifátus) létrehozásával kívánja megvalósítani.

Az al-Kaida húsz éves stratégiai terve hét cél megvalósítását tartalmazza és 2020-ig tart⁴. A végső cél győzelem az Iszlám ellenségei fölött és Kalifátus kikiáltása. A stratégiai célokat és az időelosztást az alábbi táblázat összegzi:

Szakaszok	Stratégiai célok	Időterv	Taktikai célok
1	„Ébredés”	2001. 09.11.	Az Egyesült Államok provokálása, támadás muzulmánok ellen, a dzsihádzmus kialakítása
2	„Szemek felnyitása”	2002- 2006	Nyugati erők defenzívája
3	Felemelkedés, felkelés	2007- 2010	Támadás Törökország és Izrael ellen
4	Hitetlen muzulmán rendszerek bukása	2010- 2013	Szaúd-Arábia, olajtermelő országok
5	Kalifátus kikiáltása	2013- 2016	Muzulmán erők mozgósítása
6	Teljes konfrontáció	2016- 2020	Totális háború a hitetlenek ellen
7	Végső győzelem	2020	Globális Kalifátus kikiáltása

1. Ábra: Az al-Kaida stratégiai terve (a szerző saját szerkesztése)

A célokat értékelve megállapítható, hogy merész gondolatokat, ugyanakkor kevés realitást tartalmaznak.

Az elmúlt hónapokban a közel-keleti régióban a regionális stabilitást leginkább fenyegető terrorszervezetévé vált az Iszlám

⁴ Forrás: Martin Rudner: *Al Qaeda's Twenty-Year Strategic Plan: The current Phase of Global Terror*. In *Studies in Conflict and Terrorism*,

Állam (IÁ). A dzsihádzimusban az al Kaidát helyettesíti, gátlástalan, kegyetlen gyilkosságok és azok médián keresztüli terjesztése révén nemcsak a térség, hanem a világ biztonságát is fenyegeti. Irakban nagy területet foglalt el, Bagdadot is veszélyezteti, Szíriában ugyanakkor nem volt képes nagy területet megszállás alatt tartani. Módszerei közé tartoznak a rajtaütésszerűen szervezett akciók, katonai demonstrációk, felvonulások. Ereje mindkét helyen az ellensége gyengeségében van. Irak sikertelen állam, működését a szervezetlenség jellemzi, hadereje pedig erőtlen és dezorganizált. A szír vezetés saját ellenfeleivel van elfoglalva, így nem csoda, hogy az IÁ gyorsan tudott előrenyomulni. A helyi lakossággal szembeni erőszakos fellépése következtében kezdetben az IÁ nem nyerte meg a lakossági támogatást, később ez módosult, mivel olyan állami tevékenységet is ellát, ami a lakoságnak kifejezetten jó.

Ha az IÁ és az al Kaida viszonyát vizsgáljuk, akkor megállapíthatjuk, hogy az IÁ része a globális dzsihád mozgalomnak, célja egy Kalifátus létrehozása az Iszlám törvények szerint a Kelet-Mediterrán térségben.

A legtöbb szunnita arabot nem érdeklik az IÁ szélsőséges nézetei, de a jelenlegi helyzetben nincs más lehetőségük, mint eltérni azt. A síiták által lakott területet az IÁ a síiták szervezett ellenállására számíthat iráni támogatással, különösen olyan szent helyeken, mint Nedzsefben vagy Kerbalában. Hasonlóan kemény fellépéssel számolhatnak Jordániában, Libanonban, Törökországban és Iránban is, következésképpen a további országok elleni támadás valószínűsége kicsi. Rövid távon nem nagy az esélye azoknak az egyes médiákban hangoztatott híreszteléseknek sem, hogy az IÁ rövidesen megjelenik számos környező és távolabbi országban. Az IÁ nem elsősorban azért jelent veszélyt, mert fenyegeti az ország(ok)at, a felforgató tevékenység központjává, terroristák búvóhelyévé válhat, fenyegetve az egész régió integritását, hanem azzal, hogy pénzt és fegyvert juttat a térség többi terrorszervezete részére, területileg pedig összeköti Irak nyugati részét Szíria keleti és északi területével, kialakítva ezzel egy áthatolhatatlan területet (lásd Pakisztánban Wazirisztánt). Jelentős veszélyként értékelhető a

felhalmozott tőke, ami a feketepiacból és bankok kirablásából származik, valamint a sok fegyver, közte számos nyugati, ami az iraki haderő készletéből került a szervezet tulajdonába. Az IÁ eltér a többi al Kaida közeli terrorszervezettől abban, hogy vezetője Abu Bakr al-Baghdadi kalifának nevezte ki magát, ezzel személyes ellentétbe került al Zawahirivel, az al Kaida vezetőjével. Ebből adódóan az al Kaida Irakban megfogalmazást is óvatosan, kellő kritikával célszerű fogadni. Az IÁ brutalitásában is eltér az al Kaidától, ami abból a szempontból veszélyes, hogy más csoportok is átvehetik az alkalmazott módszereket. A gerilla hadviselésbe újabb terrormódszerek kerülhetnek be, amelyeket egyes szervezetek a saját működési területükön is alkalmazhatnak a jövőben. Ezért kell odafigyelni az IÁ gonosz szellemére és üzeneteire és nem véletlen, hogy az Egyesült Államok által kezdeményezett koalícióhoz sokan és gyorsan csatlakoztak, még akkor is, ha a koalíció működésével kapcsolatban számos kérdés merül fel.

Az IÁ elleni katonai fellépés sikere számos kérdést vet fel, amire ma még nem biztos, hogy képesek vagyunk korrekt választ adni. Anthony H. Cordesman professzor, a washingtoni Stratégiai és Nemzetközi Tanulmányok Központ (CSIS) vezetője szerint viták abban vannak, hogy légi háború folyik, vagy szárazföldi erőket vetünk be, pedig rövid távon nincs esély a győzelemre addig, amíg Irakban az új kormány nem teremt békét a síiták, a szunniták és a kurdok között és nem jön létre egy működőképes állam⁵. Amíg az Egyesült Államok nem tudja megteremteni a logisztikai támogatást egy polgárháborúban álló országban, addig nem lehet szó szárazföldi erők bevetéséről. Az Iszlám Állam felemelkedése az iraki síiták és szunniták ellenségeskedésének az eredménye, amihez nagymértékben hozzájárult a Maliki-kormány tehetetlensége. Nagyon sok iraki egy katonai beavatkozásra úgy tekint, hogy az Egyesült Államok részt akar venni a polgárháborújukban, túl sok

⁵ Forrás: Anthony H. Cordesman: *The Real Center of Gravity in the War Against the Islamic State*. 30 September, 2014. Elérhető: <http://csis.org/publication/real-center-gravity-war-against-islamic-state>
Letöltve: 2014. október 12.

síita és szunnita milicista, valamint politikus pedig úgy tekint egy esetleges katonai fellépésre, hogy miként tudja azt saját céljaira felhasználni. Ezek a problémák túlnőnek Irak határain, számos etnikai és szektáriánus elemeket tartalmaznak. Az Egyesült Államok olyan problémával áll szemben, hogy nincs világos határ az irakiak, a síirek és a kurdok, iraki és szíriai szunniták között, szíriai, iraki és törökországi kurdok között, ráadásul az Egyesült Államok a PKK-t terrrorszervezetként tartja nyilván. Nehéz a kurd pesmerga erőket felfegyverezni úgy, hogy nem ismert az, hogy mekkora terület fognak ellenőrzésük alatt tartani. De nehéz a korrump, megtévesztő iraki kormányerők támogatása is, akiknek a kezében van a haderő és a rendőrség. A kiképzési és felszerelési program sem lehet hatékony, ha nincs mire építeni azt.

A térség országai közül aggodalmat okozott az IÁ megjelenése a szaúdi vezetésben. Egy közelmúltban végzett felmérésből kiderült, hogy a szaúdi lakosság 92%-a, különösen a fiatalok az IÁ ideológiáját összeegyeztethetőnek tartják az iszlám vallással és a sariával (iszlám törvénykezés)⁶. Számos aktivistát vettek őrizetbe, akik az IÁ mellett agitáltak, toboroztak és pénzt gyűjtöttek számukra. A hatóságok attól is tartanak, hogy az IÁ-hoz kerülők visszatérésük után merényleteket szervezhetnek a királyság ellen. Megjegyzendő, hogy a szaúdi lakosság 2/3-a 30 év alatti, köztük nagyon magas a munkanélküliek aránya. Potenciális veszélyt jelenthet a lakosság etnikai összetétele a térségben, hiszen a síita lakosság aránya Szaúd-Arábiában 20, Kuvaitban 30, Bahreinban 70%. Szaúd-Arábia az elmúlt években milliárdokat költött az iraki határ kerítéssel történő megerősítésére és áttelepítette a Nemzeti Gárda jelentős részét is (a határvonal hossza 850 km). Ennek tükrében érthető, hogy a szaúdi királyság gyorsan csatlakozott az IÁ elleni koalícióhoz.

Mindenképpen említést kell tenni az IÁ Európát érintő fenyegetéséről. Számos média foglalkozik azzal, hogy a szervezetben

⁶ Forrás: Yoel Guzansky: *On the Road to Mecca? The Islamic State Threat to the Gulf*. In *INSS Insight* No. 603, September 8, 2014.

tevékenykedő dzsihádisták mekkora veszélyt jelentenek visszatérésüket követően Európára. Véleményem szerint ezt a kérdést kellő óvatossággal kell megközelíteni. Először is nem minden országra jelentenek komoly veszélyt, különösen azokra nem, amelyek nem vesznek részt az ellene folytatott küzdelemben. Tehát az egyes országok fenyegetettsége eltérő. Másrészt azt is hangsúlyozni kell, hogy a dzsihádisták szervezetek az eddigi tapasztalatok alapján ott jelennek meg, ahol a központi hatalom gyengén működik. Európában és az Egyesült Államokban ez nem jellemző, sőt a lakosság is támogatja a hatóságokat. Ettől függetlenül szórványos és kisebb merényletekkel számolhatunk, de komolyabb agitációs tevékenység és merényletek sokasága nem valószínű.

2.3. Az Iszlám Állam kapcsolatai

Az IÁ 2014-es megjelenését követően számos terrorszervezet képviselői fejezték ki támogatásukat, sőt hűségüket az IÁ irányában⁷. A nigériai Boko Haram és a szomáliai al Shabaab 2015 márciusában fejezte ki lojalitását a szervezet, de különösen annak vezetője Abu Bakr al Baghdadi irányában, akit minden muzulmán kalifájának minősítettek. Talán nem véletlen, hogy mindez akkor történt, amikor külső katonai nyomással néztek szemben az említett terrorszervezetek. A Boko Haram bejelentése egybeesett azzal a katonai támadással, amit a nigériai erők indítottak ellenük Nigéria északi részén. Az al Shabaab közeledésének a célja pedig az volt, hogy csökkentse az Afrikai Unió „Indian Ocean” műveletének és az amerikai légitámadásoknak a hatékonyságát. Figyelmeztető jelzés az is, hogy a líbiai Iszlám Fiatalok Shura Tanácsa (Islamic Youth Shura Council) még 2014-ben közeledett az IÁ-hoz. Az IÁ bevonása nemzeti konfliktusokba veszélyes precedens, növeli a bizonytalanságot, veszélyezteti a békét és a politikai rendezést.

⁷ Forrás: Hanna Ucko Neill: *African insurgent groups look to ISIS as they face increasing pressure.* <https://www.iiss.org/en/Topics/islamic-state/african-groups-isis-f2d1> Letöltés 2015. április 11.

2.4. Az Iszlám Állam (IÁ) veszélyei

Az IÁ hivatalosan 2013-ban jött létre az Iraki al Kaidából. Gyors sikerét és felemelkedését több ok magyarázza. Az iraki és szíriai szunniták elnyomása, a gyenge kormányzás, a központi kormányzat legitimitációjának hiánya táptalajként szolgált a toborzás számára és a szövetség kialakítására. Irakban a Szaddám Husszein Baath pártjának emberei Izzat Ibrahim al-Douri volt iraki alelnök vezetésével a legfontosabb partnerek. Az IÁ egy hibrid szervezet, részben felkelőnek, részben könnyű gyalogságnak, részben pedig terrrorszervezetnek minősíthető⁸. A szunnita törzsek és a felkelők bizalmát élvezve képesnek bizonyult főként szunnita területek megtartására és katonai műveletek indítására. Bürokratikus, erőszakon alapuló struktúrát hozott létre, amely az elnyomáson és a más hitűek kegyetlen megsemmisítésén alapul. A szervezet körülbelül egyharmada külföldi dzsihádistákból áll, hozzávetőleg 80 országból. Soraiban több, volt al Kaida személy is megtalálható (csecsenek, észak afrikaiak, jordánok, szaúdiak). Módszereik közé tartoznak a bombázások, gyilkosságok, rajtaütések, gyors csapatokban menetoszlopok kialakítása, kézfegyverek, aknavetők, tüzérségi fegyverek használata, amelyekkel 1-2 napig támadhatják az ellenséget, bázisokat foglalnak el, pánikot okozva ezzel. Hagyományos ellentámadásokat hajtanak végre, gyors erőátcsoportosításokkal. Korszerű propaganda háborút folytatnak online módszerekkel, önkéntesek, támogatók és szponzorok megszerzése céljából. „Gazdasági tevékenységüket” a rablás, csempészet (olaj), emberrablás, túszejtés, műkinclöpés és kereskedelem jellemzi.

A nyugati hatalmak úgy vélik, hogy az új, közel-keleti konfliktusnak kizárólag vallási okai vannak, amelyek a 7. századi Arábiában gyökereznek. A vallási máz azonban már a kereszténységet sújtó konfliktusok idején is főleg a politikai

⁸ Forrás: Military Balance 2015. Chapter seven: Middle East and North Africa pp. 3.

motiváció elfedésére szolgált. A 15. századi Európában a hitetlenség bűnnek számított, amelyet eleven megégetéssel büntettek. Európa szerte Isten nevében lobbantak lángra a máglyák. A 15-16. századi Európában a legnagyobb veszély az volt, hogy a katolikusok és a reformáció között polgárháború robbant ki. Manapság a siitákra kimondott takfir (hitetlenség) vádja éppen arra szolgál, hogy ilyen polgárháború törjön ki Irakban és Szíriában. Valójában politikai és gazdasági érdekeket leplez a vallási köntös. A valódi motiváció akkor is és most is a hatalmi harc és a régió feletti uralom. A kalifátus vezetői tudják, hogy a vallási propaganda kevés, az államépítés szempontjából pedig igen hasznos, ha megtisztítja területét a siitáktól, homogén népeiséget hoz létre, amelyben nincsenek vallási különbségek. A táliboktól és a náciiktól eltérően, az IÁ rugalmasságot is mutat, az új állam befogadja azokat, akik át akarnak térni a muzulmán vallásra.

A muzulmán világ modern történetében egyetlen konfliktus sem vonzott annyi dzsihadistát, mint az iraki-szíriai háború. 2014-től a globális dzsihad központja Irak és Szíria. A mintegy 80 nemzetiséghez tartozó dzsihadista csoportosult Irakba és Szíriába, hogy Aszad és az iraki siita rendszer ellen harcoljon, részt vegyen az Iszlám Kalifátus létrehozásában, valamint fellépjen a helyi arabok és a Nyugat ellen. Az ötezer külföldi harcos közül a legtöbb az észak-afrikai országokból érkezett, a legnagyobb kontingens tunéziai (3000 fő), szaúdi (2500 fő), marokkói (1500 fő), algériai (5-800 fő)⁹. Ebben a számban nincsenek benne a franciaországi és belgiumi észak-afrikaiak, amelyek száma kb. 1500-2000 fő. Fontos megjegyezni, hogy a legtöbb külföldi harcos azt követően érkezett, hogy 2014-ben az Egyesült Államok elkezdte a bombázásokat az IÁ ellen. Mohammad Yassine el Mansouri, a marokkói külföldi hírszerző

⁹ Tarik Ben George Friedman: *The top five events in 2014*. In *Geopolitical Weekly* 2014. dec. 30. Elérhető: <http://www.stratfor.com/weekly/top-five-events-2014#axzz3NJ1tsbwB>
Larbi, Le maroc face a la "Daesh connection", 24/11/14, Jeune Afrique, <http://www.jeuneafrique.com/Article/JA2810p040.xml0/> Letöltve: 2015.01.18.

szolgálat (DGED- Direction Générale des Etudes et de la Documentation) vezetője szerint az Iszlám Államban a marokkói dzsihádisták közül vannak a legtöbben vezető beosztásban (emírek, miniszterek, pl. belügy, igazságügy, pénzügy, katonai emír¹⁰.

Az észak-afrikai harcosok motívumai között az is szerepet játszik, hogy havonta 2-3 ezer dollár fizetést kapnak, ellentétben a szírekkel, akik csak 500 dollárban részesülnek¹¹.

Az EU terrorizmus elleni koordinátora Gilles de Kerchove szerint az Iszlám Államhoz 3000 európai személy csatlakozott (2014 szeptemberi adat), ezek 30%-a már visszatért Európába. Az Europol igazgatója szerint 5000 fő tartózkodik Irakban és Szíriában a dzsihádista szervezetek kötelékében¹².

Az IÁ kiválóan kihasználja a globalizáció és a kommunikáció lehetőségeit, tisztában van azzal, hogy Szíriában nem képzelhető el olyan nemzetközi beavatkozás, mint ami Líbiában és Irakban történt. Aszad leváltása érdekében Kuvait, Katar és Szaúd-Arábia állampolgárai és nem kormányzati szervezetei különböző fegyveres csoportokat támogattak, ezek között volt az IÁ is¹³. Az IÁ így a perzsa öbölbeli monarchiák révén vált hatalmi tényezővé. Minden barbársága ellenére az IÁ hatásos és részben pozitív üzenettel rendelkezik, ami jelentősen különbözik az afganisztáni tálibok retorikájától. Olyan korban hirdeti az iszlám aranykorát,

¹⁰ Col. (ret.) Dr. Jacques Neria: *North African Fighters in the Syrian and Iraqi Conflict*. In *The Reality and Implications, Institute for Contemporary Affairs* January Vol. 15, No. 1 January 13, 2015. <http://jcpa.org/article/north-african-fighters-in-the-syrian-and-iraqi-conflict> Letöltve 2015. 01. 18.

¹¹ Tarik Ben Larbi: *Le Maroc face a la „Daesh connection”* <http://www.jeuneafrique.com/Article/JA2810p040.xml0/> Letöltve 2015. 01.18.

¹² <http://ibnlive.in.com/news/about-5000-european-union-nationals-in-islamic-state-ranks-says-europol/522858-2.html> Letöltve: 2015. január 19.

¹³ Ez a fajta háború a nyugati irodalomban proxy war néven ismert, melyet magyarra „meghatalmazottak útján vívott háborúként”, vagy helyettesítő háborúként” fordíthatunk.

amikor a Közel-Kelet destabilizálódott, Irak, Szíria, Líbia lángokban áll, Egyiptomban katonai kormányzás van, Jemenben polgárháború dúl. Legitimációját a 7-8. századi Arábiában létrejött, első önálló területtel rendelkező iszlám birodalomból eredezteti. Az IÁ azonban terrorista és vallásos taktikái ellenére olyan politikai gépezet, amelynek célja az állam kiépítése. Ebben különbözik a terrrorszervezetektől. Az elfoglalt területeken jelentősen javítja az élet minőségét, utakat épít, ingyen konyhákat működtet, gyerekeket beoltja betegségek ellen, biztosítja az áramszolgáltatást és tisztában van azzal, hogy államot nem lehet terrorral és erőszakkal fenntartani, szükség van a konszolidációra. Földrajzi szempontból létre akarja hozni a Bagdadi Kalifátust, propaganda gépezetével elgondolásai azonnal megjelennek a weboldalakon, Facebook és Twitter bejegyzésekben. A félelem propagandájára épít, a közösségi médiát különleges tehetséggel alkalmazza. Az IÁ-ban sem sítáknak, sem más vallás követőinek nincs helyük. Nem feledhetjük el azonban, hogy bár az IÁ rendelkezik az államra jellemző szociális és gazdasági infrastruktúrával, nemzetközi elismertsége nincs. A modernkori történelemben ennek az államalakulatnak volt előzménye, nevezetesen a PFSZ¹⁴, amely Arafat vezetésével az egymáshoz lazán kapcsolódó gazdasági, pénzügyi szervezeteket komplex, önálló gazdasági szervezetté kövacsolta össze¹⁵. Abú Bakr al-Bagdadi arra használta a Szíriában rezsimváltásra törekvő államok támogatását, hogy saját szervezetének pénzügyi alapjait megteremtse. Ebben példaképe Jasszer Arafat volt. Al Bagdadi a nyersanyagok értékesítése céljából szövetséget kötött a helyi szunnita törzsekkel, így az olajkitermelés és értékesítés közös tevékenységgé vált, gyakran magának az iraki kormánynak értékesítették a csempészárut. A pénz egy részét népjóléti intézkedésekre fordítják. Az IÁ tevékenysége bizonyos szempontból hasonlítható a zsidó állam alapítóinak ideológiai tevékenységéhez. Ők is azt hirdették, a 40-es évek végén, hogy jöjjenek a zsidók az

¹⁴ Palesztin Felszabadítási Szervezet

¹⁵ Forrás: Loretta Napoleoni: *Az iszlamista Főnix*. Budapest: Hvg könyvek, 2015. 58. o.

ígéret földjére Izraelbe. Ma a muzulmánoknak a propaganda szerint az IÁ jelenti az ígéret földjét¹⁶. Ez együtt jár az első világháború utáni, a nyugati hatalmak által 1916-ban a Skyes-Picot-egyezménnyel meghúzott határok lebontásával.

Az IÁ jelentős bevételt termel, úgy működik, mint egy multinacionális szervezet. A The Wall Street Journal szerint csupán olajexportból napi két millió dollár bevételre tesz szert. Célja saját ország létrehozása korábbi államok romjain.

Az IÁ közigazgatási rendszere meglepően kifinomult. Két pillére van: az iszlám bíróság és egy mobil rendőri erő, amely az ítéleteket nyilvánosan, az utcán, vagy köztereken hajtja végre. A barbár cselekedetek egyébként nem idegenek a térségtől, legfeljebb ma más a propaganda eszköze, illetve technikai lehetősége a cselekmények kommunikálására. A nyugati közvélemény szemében ezek a tettek egy brutális, szadista hadsereg barbárságai, nem utalnak arra, hogy egy modern állam igyekszik megszerezni a helyi lakosság támogatását, hogy legitimációra tegyen szert. „A Nyugat csak a kivégzéseket látja, mondta az IÁ egy tagja. De kivégzések, árulók és kémek minden háborúban vannak. Mi ingyen konyhákat is felállítottunk, újjáépítettük az iskolákat és a kórházakat, helyreállítottuk a víz és áramszolgáltatást, fizettünk az ételért és az üzemanyagért. Az ENSZ arra sem volt képes, hogy célba juttassa a humanitárius segílyt. Mi még a gyerekeket is beoltottuk gyermekbénulás ellen. Lehet, hogy bizonyos dolgok látványosabbak a többenél. De minden tolvajra, akit megbüntetünk, száz gyerek jut, akiket viszont a Nyugat büntet a közönyösségével”¹⁷.

Jogosan merül fel a kérdés, hogy mi vonzza a nyugaton született muszlimokat ahhoz, hogy addigi életüket feladva csatlakozzanak egy középkori jellegű háborúhoz, amely olyan földért folyik, ahol még sohasem jártak. Ebben számos ok mellett (kilátástalanság, munkanélküliség, kirekesztettség, kalandvágy) szerepet játszik az is, hogy részt vegyenek a Közel-Kelet új politikai

¹⁶ Forrás: uo.

¹⁷ Ua.89. o.

rendjének kialakításában. Olyan modern állam van születőben, ahol (legalábbis az etnikai tisztogatást követően) nincs szektariánus feszültség, a hívek romlatlan államként tekintenek a kalifátusra, ahol a testvériség a fő szervező erő, a vezérelv a tisztesség. Persze számos nyugati fiatal számára a dzsihád és a lázadás kalandot, katonai nyári táborát jelent. Ők a legveszélyesebb, hiszen nem értik meg, hogy a helyi lakosság milyen szenvedésen ment keresztül.

Az IÁ eltér a többi al Kaida közeli terrorszervezettől abban, hogy vezetője Abu Bakr al-Baghdadi kalifának nevezte ki magát, ezzel személyes ellentétbe került al Zawahirivel. Brutalitásában is eltér az al Kaidától, ami abból a szempontból veszélyes, hogy más csoportok is átvehetik az alkalmazott módszereket. A gerilla hadviselésbe újabb terrormódszerek kerülhetnek be, amelyeket egyes szervezetek a saját működési területükön is alkalmazhatnak a jövőben.

3. Összegzés: Miért nem lehet sikeres a jelenlegi terrorellenes szervezetek fellépése az IÁ ellen?

9/11 után az Egyesült Államok nemzetbiztonsági szervezetei amiatt aggódtak, hogy az eddigi hagyományos konfliktusra több évtizeden át felkészített erők nem lesznek alkalmasak nem hagyományos konfliktusok, például az al Kaida elleni háború megvívására. Bürokratikus struktúrákat alakítottak ki, új törvényeket alkottak terror-elhárítási és felkelés elleni műveletekre. Mára az IÁ és elődszervezetei kiszorították az al Kaidát, mint a globális dzsihád képviselőjét. Az IÁ azonban nem al Kaida, nem is annak kinövése, és nem is egy új szakaszát jelenti az al Kaidának. Jóllehet az al Kaida és különösen annak észak-afrikai és jemeni szervezetei továbbra is veszélyesek, az IÁ egy poszt al Kaida dzsihádista fenyegetést jelent. Obama elnök tévedett, amikor 2014. szeptemberi beszédében az ISIS-t „tisztá és egyszerű terrorszervezetnek” minősítette¹⁸. Az IÁ

¹⁸ Audrey Kurth Cronin: ISIS Is Not a Terrorist Group. In: Foreign Affairs 2015 március-áprilisi szám. <http://www.foreignaffairs.com/articles/>

alkalmaz terrorista módszereket, de valójában nem terrorszervezet. A terrorszervezetek néhány tucat, esetleg néhány száz főből állnak, civileket támadnak meg, nem tartanak fenn területet és nem szállnak szembe katonai erővel. Az IÁ hozzávetőleg 30 ezer harcost tudhat magáénak, területe birtokol Irakban és Szíriában, gazdasági tevékenységet folytat, kiterjedt katonai képességekkel rendelkezik, bonyolult katonai műveletekre vállalkozik. Ebből adódóan azok a módszerek, amelyeket a nemzetközi közösség az al Kaidával szemben alkalmazott, nem fognak működni. Szíriában az Egyesült Államok elkezdte bombázni az al Kaida különböző szervezeteit, ezzel lehetőséget biztosított az ISIS terjedésének, Irakban felkelés elleni műveleteket folytat és olyan helyi csoportokat szándékozik létrehozni, amelyek fellépnek az IÁ ellen. Amire szükség lenne, az támadó jellegű feltartóztatás és diplomácia lépések sorozata az IÁ továbbterjedésének megakadályozására, a szervezet elszigetelésére és képességeinek csökkentésére.

Az al Kaida és az IÁ közötti eltérés okai a szervezetek létrehozásának gyökerében rejlenek. Az al Kaida a szovjetek elleni invázió miatt jött létre, míg a IÁ-t (illetve elődszervezeteit) pedig Irak amerikai megszállása hozta létre. Ebben az időben az iraki al Kaida és annak vezetője Abu Musab al Zarkavi hűséget fogadott az al Kaidának. Zarkavit 2006-ban amerikai légicsapással megölték, az iraki al Kaidát majdnem megsemmisítették, amikor az iraki szunniták szövetségre léptek az amerikaiakkal a dzsihadisták kiszorítása érdekében. Ez a szövetség csak ideiglenesnek bizonyult, az amerikaiak által fenntartott börtönökben a felkelők és a terroristák hálózatot hoztak létre, amelynek élére az önmagát kalifának kikiáltó Abu Bakr al-Baghdadi került. A 2011-ben Aszad ellen kitört felkelést, illetve a káoszt a csoport kihasználta területszerzésre és műveleti központ kialakítására. Ma az IÁ-ra az iraki törzsi vezetők, az amerikaiak ellen harcoló szunnita felkelők, valamint szekuláris volt katonai vezetők úgy tekintenek, mint Szaddam Husszein

[143043/audrey-kurth-cronin/isis-is-not-a-terrorist-group](#) (Letöltés 2015. 04. 11.)

utódjára és azt remélik, hogy volt pozícióikat visszaszerzik. A támogatók többsége muzulmán többségű államokból érkezik, például Tunéziából és Szaúd-Arábiából, de jönnek Ausztráliából, Kínából és Európából, sőt olyan amerikai városokból is, mint Denver, Minneapolis, vagy Chicago külvárosai. Mivel az al Kaida és az ISIS céljai eltérőek, az alkalmazott módszer is más, ezért kell különbözni az ellenük folytatott küzdelemnek is. Azzal, hogy a vezetőket likvidáljuk, semmit sem érünk el. A katonai parancsnokság élén az emír áll, Baghdadi, akinek két helyettese van, mindkettő Szaddam Huszein hadseregében szolgált. Az egyik Abu Ali al Anbari, aki a szíriai műveleteket ellenőrzi, a másik Abu Muslim al Turkmani, aki Irakért felel. A polgári közigazgatást 12 kormányzó irányítja. Mivel saját pénzügyi forrásokkal rendelkeznek, külföldi támogatásra nincs szükség. Következésképpen a források elzárására vonatkozó terrorellenes stratégia is hatástalan.

Mi a megoldás? Ma még ennek körvonalai sem látszanak, a Nyugat nem rendelkezik stratégiával. Az amerikai adminisztrációnak nem áll szándékában szárazföldi harcoló erőket küldeni. A megoldás nem katonai természetű, ugyanakkor mégis ezzel próbálkoznak. A totális szárazföldi háború még több civil életet követelne, teljesen destabilizálná a Közel-Keletet, és hosszú távon nem kecsegtetne túl sok sikerrel. Irak darabjaira hullott, az IÁ Szíria és Irak szunnita tartományain államot hozott létre. Ha továbbvonul Libanon, vagy Jordánia irányában, akkor más helyzet jöhet létre. Megengedheti-e a Nyugat, hogy Európa kapujában, Izrael szomszédságában megtelepedjen egy ellenséges állam? Nem lenne-e jobb ezt az államot bevonni a nemzetközi közösségbe azzal, hogy tisztelje a nemzetközi jogot, mielőtt a hátrányunkra rajzolná át az egész Közel-Keletet? Nem ez lenne az első eset, hogy ellenséges államok és ellenséges vezetői nemzetközi elismertségben részesültek (pl. Moammer Kadhafi is elismerte a világ). Ez lenne azonban az első alkalom a modern történelemben, hogy egy állam premodern hódító háború során, pusztán terrorista eszközök alkalmazásával jön létre.

